

پیشینه دندانپزشکی در طب سنتی ایران

نویسنده: دکتر محمد مهدی فانی

دکتر علی رضا صامعی

انتشارات نوید شیراز

سرشناسه	: فانی، محمد مهدی، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: پیشینه دندانپزشکی در طب سنتی ایران / نویسندگان محمد مهدی فانی، علی رضا صالحی.
مشخصات نشر	: شیراز: نوید شیراز، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۶ ص.: مصور.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۲-۴۴۸-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: واژه نامه.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۶۷ - ۱۷۰.
موضوع	: پزشکی سنتی -- ایران
موضوع	: دندانپزشکی -- ایران
شناسه افزوده	: صالحی، علیرضا، -۱۳۴۵
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳ ر. ۱۳۷/۸/۲
رده بندی دیویی	: ۶۱۰/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۵۷۰۸۴۰

پیشینه دندانپزشکی در طب سنتی ایران

نویسندگان: دکتر محمد مهدی فانی - دکتر علی رضا صالحی

صفحه آرای: نجمه اسکندری □ لیتوگرافی و چاپ: واصف □ تیراژ: ۱۵۰۰ جلد

چاپ اول: ۱۳۹۴ □ حق چاپ محفوظ

ناشر: انتشارات نوید شیراز

دفتر شیراز - تلفن ۳۲۲۲۶۶۶۱-۶۲ نمابر ۳۲۲۲۹۶۷۶-۷۱

دفتر تهران - تلفن ۸۸۹۰۵۹۴۵ نمابر ۸۸۹۲۱۵۲۲-۲۱

پست الکترونیکی: Navideshiraz.Pub@Gmail.com

وب سایت: www.navideshiraz.com

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۲-۴۴۸-۴ ISBN: 978-600-192-448-4

۸۵۰۰ تومان

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه
۱۱.....	مقدمه نویسندگان
۱۵.....	فصل اول: مروری بر پیشینه طب سنتی ایران
۱۷.....	تعریف طب سنتی
۱۹.....	منشأ و پیشینه طب سنتی در ایران
۲۱.....	مشاهیر و آثار طب سنتی ایران
۲۵.....	اصول متمایز کننده حاکم بر طب سنتی
۳۱.....	فصل دوم: طب سنتی و بهداشت دهان و دندان
۳۳.....	عوامل آسیب رسان به دندان و لثه ها
۳۴.....	شیوه نگهداری دندان ها
۳۷.....	آداب مسواک زدن
۳۹.....	پیشگیری از پوسیدگی دندان ها
۴۰.....	درخشان کننده های دندان
۴۳.....	فصل سوم: طب سنتی و درمان بیماری های
۴۳.....	دهان و دندان
۴۵.....	بیماری های مخاط دهان
۴۷.....	آفت و جوش های داخل دهان
۵۰.....	بیماری های لثه

۵۴.....	لق شدگی دندان‌ها.....
۵۷.....	بد بو بودن دهان.....
۶۱.....	جرم گیری دندان.....
۶۱.....	آب ریزش دهان.....
۶۲.....	بیماری‌های زبان.....
۶۵.....	دندان درد.....
۷۴.....	تخریب دندان‌ها.....
۷۵.....	ترمیم دندان‌های پوسیده.....
۷۶.....	کند شدگی دندان‌ها.....
۷۷.....	شکننده بودن دندان.....
۷۸.....	تغییر رنگ دندان‌ها.....
۷۹.....	از بین رفتن میهای دندان.....
۷۹.....	کشیدن دندان.....
۸۱.....	تسهیل در رویش دندان‌های نوزاد.....
۸۲.....	کزدهانی (لقوه).....
۸۳.....	آماس مگره لنفاوی گردن (خنازیر).....
۸۵.....	فصل چهارم: گیاهان دارویی در دندان پزشکی
۸۷.....	۱- آس (مورد).....
۸۷.....	۲- انار.....
۸۹.....	۳- انجیر.....
۹۰.....	۴- انگدان.....
۹۰.....	۵- انگور.....
۹۲.....	۶- بابونه.....
۹۳.....	۷- بادام تلخ.....
۹۵.....	۸- بادام شیرین.....
۹۵.....	بنه.....
۹۶.....	۹- بارهنگ.....
۹۷.....	ترکیبات شیمیایی.....
۹۸.....	۱۱- باقلا.....

۹۹	۱۲- بان
۹۹	۱۳- برنج‌داس
۱۰۰	۱۴- بستان افروز
۱۰۰	۱۵- بلوط
۱۰۰	۱۶- بنطافلن
۱۰۲	۱۷- پرپهن (خرفه)
۱۰۲	۱۸- پونه
۱۰۳	۱۹- تاج ریزی
۱۰۳	۲۰- تانبول
۱۰۴	۲۱- ترشک
۱۰۵	۲۲- ترمس
۱۰۶	۲۳- ترنج
۱۰۶	۲۴- تنوب
۱۰۷	۲۵- جو
۱۰۸	۲۶- چنار
۱۰۸	۲۷- حسک
۱۰۸	۲۸- حضض
۱۰۸	۲۹- حلتیت
۱۰۹	۳۰- حماما
۱۰۹	۳۱- حنا
۱۱۰	۳۲- حنظل
۱۱۰	۳۳- خالیدونیون صغیر
۱۱۰	۳۴- خامالاون
۱۱۰	۳۵- ختمی
۱۱۱	۳۶- خربق
۱۱۱	۳۷- خردل
۱۱۱	۳۸- خشخاش
۱۱۲	۳۹- دارشیشعان
۱۱۲	۴۰- رازیانه

۱۱۴	۴۱- ریحان
۱۱۴	۴۲- ریواس
۱۱۴	۴۳- زالزالک
۱۱۵	۴۴- زراوند گرد
۱۱۵	۴۵- زرد آلو
۱۱۵	۴۶- زرد چوبه (خالیدونیون کبیر)
۱۱۶	۴۷- زعفران
۱۱۷	۴۸- زنجبیل
۱۱۷	۴۹- زوف
۱۲۰	۵۰- زیتون
۱۲۱	۵۱- ساج
۱۲۱	۵۲- سرو (قباریس)
۱۲۲	۵۳- سعد
۱۲۲	۵۴- سماق
۱۲۳	۵۵- سندروس
۱۲۴	۵۶- سیر
۱۲۴	۵۷- سیستان
۱۲۵	۵۸- شب بو (خیری)
۱۲۶	۵۹- شبت
۱۲۶	۶۰- شنبلیله
۱۲۷	۶۱- صبر
۱۲۸	۶۲- صنوبر
۱۲۸	۶۳- طباشیر (تابشیر)
۱۲۹	۶۴- طرفال (گز)
۱۲۹	۶۵- عاقر قرحا
۱۲۹	۶۶- عدس
۱۳۱	۶۷- عصفور (گل رنگ)
۱۳۱	۶۸- علیق
۱۳۲	۶۹- عناب

۱۳۲	۷۰- غار
۱۳۳	۷۱- غاغت
۱۳۴	۷۲- فلنجمشک
۱۳۵	۷۳- فندق
۱۳۶	۷۴- فوقاذانن
۱۳۶	۷۵- کاسنی
۱۳۸	۷۶- کاهو
۱۳۹	۷۷- کبر (قبارس)
۱۴۰	۷۸- کبیکه
۱۴۰	۷۹- کدو
۱۴۳	۸۰- کرفس
۱۴۳	۸۱- کلم
۱۴۳	۸۲- کنجد
۱۴۴	۸۳- کندر
۱۴۵	۸۴- گاوزبان
۱۴۶	۸۵- گزنه (گور گیاه، تمشک)
۱۴۷	۸۶- گشنیز
۱۴۸	۸۷- گل (ورد)
۱۴۸	۸۸- گلنار
۱۴۹	۸۹- لیمو
۱۴۹	۹۰- مار جوبه (هلیون)
۱۵۰	۹۱- مازو (عقص)
۱۵۰	۹۲- مامیران
۱۵۰	۹۳- مَر
۱۵۰	۹۴- مرزنگوش
۱۵۱	۹۵- مرزه
۱۵۲	۹۶- مصطکی
۱۵۲	۹۷- میخک (قرنفل)
۱۵۳	۹۸- نعناع

۹۹- هلو	۱۵۴
۱۰۰- یتوع	۱۵۶
فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات	۱۵۹
گستره طب سنتی دندان پزشکی ایران	۱۶۱
مروری بر پژوهش های انجام شده	۱۶۲
نتیجه گیری	۱۶۵
پیشنهاد برای پژوهش های آتی	۱۶۵
منابع	۱۶۷
واژه یاب	۱۷۱

www.ketab.ir

مقدمه

طب سنتی ایران میراث علمی و فرهنگی دانشمندان برجسته ای مانند ابو علی سینا ، محمد ابن زکریای رازی ، سید اسماعیل جرجانی و... است. شیوه این حکما بررسی و جستجو در منابع علمی زمان خود استفاده از تجربه و آزمایش و ارایه نتایج مطالعات و تحقیقات از طریق تالیف آثارشان بوده است.

خداوند را شاکریم که کتاب دیگری به مجموعه تالیفات مرکز تحقیقات طب سنتی و تاریخ پزشکی اضافه گردید. در این اثر موضوع دیدگاه حکمای طب سنتی در دندان پزشکی مورد بررسی قرار گرفته و چندین گیاه دارویی مورد استفاده در دندانپزشکی قدما معرفی شده اند. امید اینکه مطالعات و تحقیقات در طب سنتی از یک سو موجب معرفی میراث علمی و فرهنگی کشورمان شده و از سوی دیگر دستمایه تحقیقات آتی برای استفاده از روش ها و تولید فراورده ها در ارتقای سلامت جامعه گردد. از خداوند متعال استعانت می جوئیم که توفیق خدمت به قصد قربت به ما ارزانی فرماید.

دکتر محمد هادی ایمانیه

رئیس دانشگاه و رئیس مرکز تحقیقات طب سنتی و تاریخ پزشکی